

De voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Den Haag
16 januari 2004

Ons kenmerk
VO/BenB/03/63415

Uw brief van
4 december 2003

Onderwerp
vragen van de leden

Bijlage(n)
4

Hierbij zend ik u het antwoord op de vragen van de leden van uw Kamer inzake Koers VO.

De vragen werden mij toegezonden bij uw bovenaangehaalde brief.

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

(Maria J.A. van der Hoeven)

Antwoorden op de schriftelijke vragen van de leden
van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
aan de minister van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap (ingezonden d.d. 4-12-2003)

29200 VIII Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII) voor het jaar 2004

Nr. Verslag van een schriftelijk overleg

Vastgesteld d.d. ...

Binnen de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap¹ hebben enkele fracties de behoefte over de brief van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 29 oktober 2003 (Kamerstuk 29200 VIII, nr 14) inzake de Koers Voortgezet Onderwijs enkele vragen en opmerkingen voor te leggen. Bij brief van ... heeft de minister deze beantwoord.

De voorzitter van de commissie
Cornielje

Adjunct-griffier van de commissie
Boeve

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

De leden van de CDA-fractie onderkennen het belang van een meerjarenbeleidplan voor het voortgezet onderwijs. In de ogen van deze leden strekt een dergelijk beleidsplan tot het formuleren van beleidsdoelstellingen, kaders, daarbij behorende instrumenten en de verhouding tussen de overheid en de scholen. Helderheid over de besturingsfilosofie maakt het mogelijk om scholen meer autonomie te geven, stellen de leden van deze fractie. De leden herkennen zich op hoofdlijnen in de geformuleerde doelen. Zij achten het wel noodzakelijk dat de Koers Voortgezet Onderwijs een antwoord geeft op de vraag welk doelstelling de overheid hanteert met betrekking tot het voortgezet onderwijs. De besturingsfilosofie is daarbij vooral een middel en geen doel op zichzelf, zo stellen de aan het woord zijnde leden.

Voorts vragen de leden of kan worden toegelicht hoe de Koers Voortgezet Onderwijs een financiële vertaling krijgt in de begroting. En, zo vragen de leden, is dat in het licht van de meerjarenbegroting 2004-2007 niet te laat?

Vervolgens hebben de leden van deze fractie een aantal vragen bij het proces dat de minister voorstelt om de Koers Primair Onderwijs op te stellen. De minister lijkt te streven naar een intensief overlegcircuit. Dit hoeft echter niet noodzakelijkerwijs tot overeenstemming te leiden, merken de leden van deze fractie op. De leden hechten er wel aan dat er draagvlak bestaat voor de beleidsvisie op het primair onderwijs. In dat licht vragen zij hoe de besturenorganisaties en andere formele gesprekspartners betrokken worden bij het totstandkomingsproces. In de ogen van de leden van deze fractie kunnen zij niet op eenzelfde wijze als bijvoorbeeld individuele directeuren of leraren bij het proces worden betrokken. Overigens hebben de leden wel waardering voor het feit dat de minister gebruik maakt van interactieve beleidsvorming. De leden willen echter weten of de minister daarbij voor een blanco inzet kiest of dat zij daarbij haar visie en inzet voor de Koers Primair Onderwijs weergeeft. Indien het laatste het geval is, dan willen deze leden weten wanneer de Kamer kennis kan nemen van deze visie en inzet. Ook vernemen de leden graag hoe de deelnemers aan de interactieve

1

beleidsvorming worden geselecteerd en of de landelijke pedagogische centra daar ook deel van uit maken.

De leden van voornoemde fractie maken zich zorgen over de tijd en energie die gemoeid is het met voorgestelde proces. Zij zien graag zo snel mogelijk concrete acties in plaats van veel overleg en papier.

De leden van deze fractie zien dat de in de Koers benoemde thema's verschillend van karakter zijn. De thema's betreffen zowel de besturingsfilosofie als de inhoud van het onderwijs. De leden wijzen op het gevaar van een inmenging in de autonomie van de instellingen. Verantwoording is voor de leden een belangrijk thema, maar dit mag niet leiden tot meer regeldruk en indirecte sturing. De leden verwijzen daarbij ook naar hun inbreng bij de plenaire begrotingsbehandeling en ontvangen daarop graag een reactie van de regering.

De leden van de PvdA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de plannen van de minister inzake Koers Voortgezet Onderwijs. Deze leden waarderen het voornemen van de minister om een meerjarenbeleidplan voor het voortgezet onderwijs op te stellen. Het onderwijsbeleid verdient immers een continuïteit die zich niet per definitie beperkt tot de duur van een kabinet. De leden wijzen op hun ervaringen met het kabinet Balkenende I, waaruit zij de lering trekken dat kabinetten met een sneltreinvaart kunnen komen en gaan.

De leden vernemen graag van de minister hoe de betrokkenheid van ouder- en leerlingenorganisaties geregeld wordt. Zij vragen of naast de koepelorganisaties ook de afzonderlijke instellingen betrokken worden bij de gesprekken over Koers Voortgezet Onderwijs. Deze leden vinden het van groot belang dat de minister met open oog en oor het onderwijsveld tegemoet treedt. Zij wijzen er op dat de minister, tijdens de behandeling van de begroting van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, het licentiemodel dat de leden van deze fractie suggereerden, afwees. Volgens de minister kent een dergelijk model nadelen "op het vlak van centralisme en uitvoeringslast". De leden vragen daarom of de minister zal volharden in zo'n rigide afwijzing, ook indien vergelijkbare suggesties opkomen in de gesprekken met betrokkenen uit het onderwijsveld voor Koers Voortgezet Onderwijs. Graag vernemen zij welke overwegingen daaraan ten grondslag liggen.

De leden van deze fractie brengen vervolgens onder de aandacht dat schoolsucces mede afhangt van de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen, de contacten met ouders, de veiligheid in en om de school, enzovoorts. Zij willen graag weten op welke wijze wordt dit gegeven betrokken wordt bij de totstandkoming van de Koers Voortgezet Onderwijs. Het afsluiten van het voortgezet onderwijs met een diploma is, in de ogen van deze leden, niet automatisch toereikend. Zij beschouwen de kansen op succes in het vervolgonderwijs en de arbeidsmarkt als een belangrijke toetssteen van het voortgezet onderwijs. De leden vinden dat, naast onderwijspersoneel, schoolmanagement, ouders en leerlingen, ook betrokkenen uit het vervolgonderwijs en de arbeidsmarkt een inbreng moeten krijgen bij de totstandkoming van Koers Voortgezet Onderwijs. Zij vernemen dan ook graag of de minister deze mening deelt. Ook horen zij graag op welke wijze de minister recht zal doen aan deze overweging. De planning, zoals beschreven in de brief van de minister, vermeldt dat de minister in mei 2004 een definitieve versie van het meerjarenbeleidplan naar de Kamer te stuurt. De laatste alinea van de brief van de minister eindigt echter met "het verschijnen van Koers VO in juni 2004". De leden vragen of zij hieruit moeten opmaken dat de definitieve versie van het meerjarenbeleidplan een ander document is dan het document Koers Voortgezet Onderwijs dat in juni 2004 verschijnt? Waarin zullen beide documenten zich dan onderscheiden, willen de leden weten.

De minister kondigt aan dat de beleidsvoornemens ten aanzien van de herijking van de Tweede Fase, de basisvorming, het lerarenbeleid en de vereenvoudiging van de bekostiging hun eigen planning zullen volgen. De Koers Voortgezet Onderwijs kan wel worden benut om onderlinge verbindingen te leggen en zaken in een breder verband te plaatsen. De leden van voornoemde fractie vragen welke gevolgen zal dit hebben voor de planning van Koers Voortgezet Onderwijs. De leden vragen verder of de Koers Voortgezet Onderwijs uit een aantal losse einden zal bestaan die pas via die andere trajecten zullen worden afgerond.

Voorts wijzen de leden op de formulering van de ambitie van de minister 'variëteit binnen duidelijke kaders met de school als aangrijpingspunt'. De leden vragen met betrekking tot deze formulering welke rol de minister nog ziet weggelegd voor de gemeenten bij het lokale onderwijsbeleid. Zij willen weten of gemeenten een inbreng kunnen leveren bij de totstandkoming van Koers Voortgezet

Onderwijs. Of, zo vragen de leden, beschouwt de minister de gemeenten eerder als instanties die de scholen een zak met geld mogen leveren en verder mogen horen, zien en zwijgen.

De minister bepleit meer ruimte, die leidt tot meer verschillen in het onderwijs en tussen scholen, en tegelijkertijd doorlopende leerlijnen. In welke mate vindt de minister dat het streven naar doorlopende leerlijnen rechtvaardigt dat de verschillen tussen scholen worden beperkt, zo vragen de leden.

De minister noemt in het kader van de innovatie en versterking van de kennisinfrastructuur als belangrijkste opdrachten het integreren van ICT in het onderwijs en het bevorderen van het aantal studenten in de bèta- en techniekvakken. De leden van voornoemde fractie vragen of de minister nader wil toelichten of dit opdrachten zijn die de scholen mogen uitvoeren of dat het ook opdrachten die de minister zelf betreffen. Indien dit laatste het geval is, dan vernemen de leden graag hoe dit tot uitdrukking zal komen.

De minister wil dat er duidelijkheid komt over wat de samenleving, lokaal en landelijk, mag verwachten van een school met betrekking tot het uitvoeren van een maatschappelijke opdracht. Nu heeft de minister daarover al het een en ander geschreven in de begroting van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap voor het jaar 2004 (Kamerstuk 29200 VIII, nr. 3). De leden vragen in dat verband of deze formuleringen in de gesprekken met het onderwijsveld opnieuw ter discussie staan.

De minister wil de positie van de leerling en de ouder versterken. De aan het woord zijnde leden vernemen graag of dit streven consequenties heeft voor de positie van het onderwijspersoneel in de medezeggenschapsraden en de manier waarop medezeggenschap in de toekomst wettelijk wordt geregeld. Zij vragen om een nadere toelichting van de visie van de minister.

De minister memoreert dat voortijdig schoolverlaten in de Jeugdagenda van het kabinet (Operatie JONG) een prioriteit is. Gezien de urgentie van het onderwerp wil de minister, onder andere met scholen, in gesprek over het aandeel dat scholen kunnen leveren aan het terugdringen van het voortijdig schoolverlaten. De minister, zo constateren de leden, denkt hierbij onder andere aan "good practices". De leden wijzen er op dat iedere school zichzelf zal beschouwen als uniek. Zij vragen dan ook op welke wijze de minister wil waarborgen dat een inventarisatie van "good practices" ertoe leidt dat er niet alleen een hoeveelheid papier wordt bedrukt, maar ook dat andere scholen deze "good practices" gaan overnemen.

Voorts vragen de leden van deze fractie op welke wijze de minister uitvoering gaat geven aan de motie Hamer c.s. (Kamerstuk 2900 VIII, nr. 46) inzake het verruimen van de mogelijkheden voor scholen voor voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (VMBO) om maatwerk te bieden. Zij wijzen er in dit verband op dat de minister streeft naar een betere aansluiting op het middelbaar beroepsonderwijs (MBO) in het kader van de doorontwikkeling van het VMBO. De leden onderschrijven dit streven. Zij vragen, tot slot, welke maatregelen de minister voor ogen staan teneinde formele belemmeringen voor de samenwerking tussen VMBO en MBO weg te nemen?

De leden van de VVD-fractie beoordelen de ambitie van de minister om, evenals in het beroeps- en volwassenonderwijs, een beleidsprogramma voor de komende jaren vast te leggen in een Koers Voortgezet Onderwijs als een goede stap. Dat de nieuwe besturingsfilosofie, zoals ingezet in Richting, Ruimte en Rekenschap (OCW0200285), daar de basis voor vormt is toe te juichen, vinden de leden. Zij zijn echter wel van mening dat het belangrijk is dat deze Koers wordt opgesteld in samenspraak met degenen die daadwerkelijk te maken krijgen met dit nieuwe beleid, namelijk het veld.

De ambitie met betrekking tot meer ruimte voor scholen en verantwoording afleggen aan zowel de directe omgeving als de overheid, spreekt de leden van deze fractie uitermate aan. Het afleggen van verantwoording hoeft alleen niet te betekenen dat scholen overbelast worden met het schrijven rapportages en het monitoren. De leden van deze fractie menen dat voorkomen moet worden dat scholen belemmerd worden in het uitvoeren van de kerntaak, namelijk het bieden van kwalitatief hoogstaand onderwijs aan de leerlingen.

De leden van deze fractie onderstrepen de belangrijke positie die het voortgezet onderwijs inneemt in de versterking van de positie van Nederland op het gebied van kenniseconomie. Naast de primaire taak van scholen, het verlenen van onderwijs aan hun leerlingen, hebben de scholen ook een bredere maatschappelijke verantwoordelijkheid in de regio. De leden zien daarbij wel een noodzaak tot duidelijke begrenzing in samenspraak met de scholen, zodat scholen niet verdrinken in allerlei, soms belangrijke, bijzaken die door andere instanties of ouders kunnen worden aangepakt. Begrenzing van de maatschappelijke verantwoordelijkheden en duidelijkheid is voor alle betrokken partijen zeer

wenselijk. Meer verantwoordelijkheid voor scholen, betekent ook meer verantwoordelijkheid voor ouders en leerlingen. Scholen staan niet alleen in deze ontwikkeling. De aan het woord zijnde leden vernemen graag hoe hieraan vorm wordt gegeven.

De leden staan positief tegenover alle te ondernemen inspanningen om de docent weer de spil van het onderwijs te maken. Het is een positieve zaak dat daarmee het beroep 'leraar' aantrekkelijker wordt gemaakt. De docent is dan beter in staat om een goede begeleiding van leerlingen te garanderen. De leden van deze fractie horen graag welke initiatieven genomen worden om het leraarsberoep aantrekkelijker te maken.

Het terugdringen van de vroege schoolverlaters, met name in het VMBO, heeft voor de leden van deze fractie hoge prioriteit. Samenwerking tussen scholen, overheid en andere instanties is hierbij zeer gewenst. Dat het VMBO op een aantal punten aandacht behoeft vinden de leden van deze fractie duidelijk. De leden beschouwen de aanpak van deze punten door middel van een doorontwikkeling, en niet door middel van rigoureuze wijzigingen, als de juist gekozen weg.

De leden van de fractie van de ChristenUnie merken op dat bij hen de nodige scepsis bestaat met betrekking tot het voornemen om te komen tot meerjarenbeleidsplannen, zowel voor het primair onderwijs als voor het voortgezet onderwijs. Zij horen graag van de minister op welke wijze de Koers Voortgezet Onderwijs zich verhoudt tot de gekozen beleidslijn van deregulering en autonomievergroting van scholen. De leden van deze fractie zouden niet graag willen dat van bovenaf allerlei zaken aan scholen opgelegd gaan worden. Zij verzoeken de minister hier uitvoering op in te gaan. De leden van deze fractie wijzen er op dat zij het antwoord van de minister op bovengenoemde vraag nodig hebben om tot een goede beoordeling van de nu voorgestelde Koers Voortgezet Onderwijs te komen.

II Reactie van de minister.

Het verheugt mij dat ook binnen uw Kamer het belang van de meerjarenbeleidsplannen, Koers VO, wordt onderkend en gewaardeerd, evenals mijn voornemen het veld bij de totstandkoming daarvan te betrekken. Vooral dat laatste, de rechtstreekse betrokkenheid van het veld, is van groot belang. Koers VO biedt inzicht in ontwikkelingen binnen en in de omgeving van het voortgezet onderwijs en schetst een richting voor de komende jaren. Hierdoor kan beter ingespeeld worden op veranderingen in de maatschappij en het voortgezet onderwijsveld en kan beleid op een proactieve wijze tot stand komen. Er zal in de toekomst een nadrukkelijker beroep op de scholen worden gedaan om binnen landelijk vastgestelde kaders zelf invulling te geven aan noodzakelijke en/of gewenste vernieuwingen binnen het primair proces. Deze wijze van werken zal structureel in de organisatie en werkwijze van mijn hele departement zijn uitwerking vinden en daarmee ook in de totstandkoming van Koers VO.

Een meerjarenbeleidsplan schept op hoofdlijnen duidelijkheid, voor het veld, maar ook voor de leden van de Tweede Kamer en voor mij: dat is de koers die wij met elkaar willen varen. Juist daarom is het van belang in de voorbereiding daarvan het gesprek aan te gaan met het veld in al zijn diversiteit en ons goed rekenschap te geven van wat daar leeft.

Ik wil in de beantwoording van de vragen een aantal zaken verhelderen die bij de leden vragen hebben opgeroepen zoals over de totstandkoming van de meerjarenbeleidplannen. Daarnaast zijn er vragen gesteld die specifiek ingaan op de thema's die in Koers VO zullen worden besproken.

De totstandkoming van Koers VO.

De leden van de CDA-fractie vragen hoe besturenorganisaties en andere formele gesprekspartners worden betrokken in het opstellen van Koers VO. Met de besturenorganisaties, de personeelsvakorganisaties en de organisaties voor management van scholen zijn afspraken gemaakt over hun inzet. Zij hebben ervoor gekozen om de opbrengsten van de gesprekken met scholen te bespreken in een aparte bijeenkomst. Het interactieve deel bestaat voor een groot deel uit gesprekken met scholen (directies, schoolleiders, docenten, leerlingen en ouders) en uit regionale bijeenkomsten. De leden van de PvdA informeren naar de manier waarop de leerling- en ouderorganisaties worden betrokken. Zowel de leerling- als de ouderorganisaties worden in de gelegenheid gesteld een

inhoudelijk gesprek over de Koers te voeren en hun oordeel te geven over de opbrengsten van de gevoerde dialoog.

Met de instellingen die vallen onder de wet SLOA overleg ik jaarlijks over de hoofdlijnenbrief. Naar aanleiding hiervan worden de innovatieve onderwijsinhoudelijke trajecten jaarlijks vastgelegd.

De leden van de CDA-fractie vragen hoe de gesprekspartners geselecteerd worden; de leden van de PvdA vragen of daarbij instellingen zullen worden betrokken. Ik heb gekozen voor een breed palet aan mogelijkheden. Er is allereerst voor gekozen om gesprekken op scholen te houden. De scholen zijn zo uitgenodigd dat een redelijke doorsnee van het scholenveld wordt bereikt. Er is gestreefd naar een verdeling over denominatie, regio, onderwijssector en omvang. Daarnaast worden er regionale bijeenkomsten georganiseerd waarvoor ik leerlingen, personeel, schoolleiders, bestuurders, ouders en andere actoren rond de school zoals de gemeenten heb uitgenodigd. Tenslotte wordt een web-site op internet geopend. Hiermee zijn er voor al diegenen in het veld die bij het voortgezet onderwijs betrokken zijn optimale mogelijkheden om hun mening te naar voren te brengen.

In antwoord op vragen van de leden van de PvdA fractie: het is inderdaad de bedoeling ook de gemeenten bij de gesprekken te betrekken. Ik ben met de leden van deze fractie van mening dat gemeenten een belangrijke rol vervullen in het onderwijs. Gemeenten zijn dan ook een belangrijke factor in de omgeving van de school, ik verwijs hierbij ook naar de operatie Jong en de accenten die de jeugdagenda legt. Dit geldt overigens eveneens voor het vervolgonderwijs en de arbeidsmarkt. Bij de totstandkoming van Koers VO besteed ik hier aandacht aan.

Zoals de leden van de CDA-fractie terecht opmerken, streef ik in de gesprekken niet naar overeenstemming. Dit zal dan ook niet tot onderhandelingen over de uitkomsten van de gesprekken leiden. De keuze over de richting van het beleid voor de komende jaren is mijn verantwoordelijkheid, maar ik wil goed luisteren naar het veld. Mijn streven is om mijn keuzes beter te laten aansluiten op de praktijk. Ik zal daarom opmerkingen en suggesties vanuit het veld serieus nemen en zorgvuldig wegen. De leden van de PvdA-fractie vragen welke overwegingen ik maak als scholen suggesties doen. Ik wil nu niet op de zaken vooruit lopen, uiteraard zal de besturingsfilosofie leidend zijn.

Het is mijn inzet, niet alleen te praten met de betrokkenen maar vooral ook te luisteren en voorstellen te doen. Er worden in het kader van interactieve beleidsvorming reeds gesprekken gevoerd met scholen (de zg. Ronde van Nederland). In de bijlage treft u een verslag aan de pilotbijeenkomsten. Overhaast tot acties komen zou onverstandig zijn. Dat vergt, in antwoord op vragen van leden van de CDA-fractie, inderdaad de nodige tijd en inzet maar deze investering zal de moeite meer dan waard zijn.

De leden van de CDA en de PvdA-fractie hebben gevraagd naar het moment waarop Koers VO naar de Kamer zal worden gezonden. Het is mijn bedoeling om Koers VO in mei 2004 naar de Kamer te verzenden. Dat biedt dan in ieder geval de mogelijkheid om voor het zomerreces met de leden van de Tweede Kamer over Koers VO van gedachten te wisselen.

Inhoudelijke vragen

De leden van de CDA-fractie zijn van mening dat de besturingsfilosofie een middel is en geen doel. Tegen deze achtergrond informeren zij naar de doelstellingen voor het voortgezet onderwijs. Ik ben met de leden van deze fractie van mening dat de besturingsfilosofie slechts een middel is. Onderwijs dat aansluit op de behoeften en talenten van de leerling is het streven. De school en het onderwijspersoneel zijn de eerst aangewezenen om hieraan vorm te geven. Om dat te bereiken zet ik in op een nieuwe rolverdeling tussen scholen, professionals en rijksoverheid waarbij de rijksoverheid, niet een bepaalde manier van werken voorschrijft maar waarbij scholen hun eigen professionele keuzes kunnen maken. Mijn ambitie is dat de overheid het onderwijs veel minder regelt en dat scholen beter in staat worden gesteld zélf het onderwijs te regelen, aansluitend bij de mogelijkheden en ambities van de school en leerlingen zelf. Scholen en onderwijspersoneel hebben ruimte nodig om op hun manier in te kunnen spelen op verschillen tussen leerlingen. Op basis van professionele inzichten kunnen zij zelf bij de leerstof, de leerlingen en de school passende werkvormen kiezen. Het is daarom

nodig de scholen meer ruimte te geven voor eigen beleidskeuzes; dat stelt hen in staat hun onderwijs nog beter op de leerling af te stemmen.

De doelstellingen van de meerjarenplannen moeten in ieder geval passen binnen de vier kabinetsprioriteiten:

- deregulering, autonomie en rekenschap;
- innovatie en versterking (top)kennisinfrastructuur;
- meer mensen werkzaam in het onderwijs;
- naar een maximale participatie.

Deze prioriteiten zijn richtinggevend voor de voorstellen in Koers VO op de thema's die in het startdocument zijn verwoord.

De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen hoe deze meerjarenplannen zich verhouden tot de beleidlijn van deregulering en autonomievergroting. Zoals ik in de begroting 2004 (Kamerstukken II, 2003/04, 29 200 VIII, nr. 2, pag. 9) heb aangegeven, ontstaat door minder regels meer ruimte voor onderwijsinstellingen om hun eigen verantwoordelijkheden te nemen. Ik wil via direct overleg met scholen, instellingen en professionals de koers uitzetten die leidt tot betere prestaties en die spelers in staat stelt hun zelfregie te versterken. Ik zal meeluisteren en meedenken zodat instellingen hun taken zo goed mogelijk kunnen uitvoeren. In antwoord op de vraag van de leden van de CDA-fractie: er is dus ook geen gevaar voor inmenging in de autonomie van de instellingen. Tevens geef ik hiermee, in reactie op opmerkingen van de leden van de PvdA-fractie, aan dat de opmerkingen in de begroting niet opnieuw ter discussie staan. Hiermee wordt een uitwerking gegeven aan wat in de begroting is toegezegd. En in reactie op vragen van de leden van de VVD-fractie merk ik op dat de maatschappelijke opdracht van de school inderdaad niet een verantwoordelijkheid van de school alleen is. Duidelijke kaders zijn belangrijk voor de school. Dat geldt niet alleen voor het handelen van de school zelf, maar ook voor de relatie met anderen en voor de vraag wie waarvoor verantwoordelijk is.

De leden van de CDA-fractie vragen hoe Koers VO een financiële vertaling krijgt in de begroting en of dat niet te laat is in het licht van de meerjarenbegroting 2004-2007. Koers VO wordt in mei 2004 aangeboden aan de Kamer. De keuzen die in Koers VO worden gemaakt zullen hun weerslag hebben op de prioritering voor de begroting 2005 en de meerjarenraming 2006-2009. Overigens blijft het meerjarenkader zoals dat in het Hoofdlijnenakkoord is vastgelegd, gehandhaafd.

De leden van de VVD-fractie informeren naar de initiatieven die worden genomen om de baan van leraar aantrekkelijker te maken. Ik ben met de leden van deze fractie van mening dat het werken in het onderwijs aantrekkelijk moet zijn en blijven. Zoals ik heb aangegeven in mijn brief is het lerarenbeleid een van de afzonderlijke beleidstrajecten die in Koers VO is opgenomen. Dit traject zal zijn eigen planning blijven volgen en de Leden van de Tweede Kamer zullen er binnen dat kader over geïnformeerd worden.

De leden van de PvdA-fractie brengen onder de aandacht dat schoolsucces mede afhangt van de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen, de contacten met ouders, de veiligheid in en om de school, enzovoort. De leden van deze fractie willen graag weten op welke wijze dit gegeven wordt betrokken bij de totstandkoming van de Koers VO. Ik ben met de leden van deze fractie van mening dat het schoolsucces van leerlingen van vele factoren afhankelijk is. Juist daarom is het belangrijk om de school zelf in staat te stellen daarmee om te gaan. De rol van de overheid is dan een voorwaardenscheppende. Dit is de centrale boodschap van mijn beleid van autonomievergroting en deregulering.

Met verwijzing naar mijn brief aan de Kamer van 29 oktober jl. stellen de leden van de PvdA-fractie dat de beleidsvoornemens ten aanzien van de herijking van de tweede fase, de onderbouw, het lerarenbeleid en de vereenvoudiging van de bekostiging hun eigen planning zullen volgen maar dat Koers VO wel kan worden benut om onderlinge verbindingen te leggen en een en ander in een breder verband te plaatsen. De leden vragen welke gevolgen dit zal hebben voor de planning van Koers VO. Zal Koers VO een aantal losse einden bevatten die pas via die andere trajecten zullen worden afgerond? In reactie hierop kan ik de leden van deze fractie melden dat Koers VO een document zal zijn waarin op hoofdlijnen het beleid ten aanzien van het voortgezet onderwijs een plek zal vinden. Het

is overigens de bedoeling elke vier jaar een Koers VO uit te brengen en die indien nodig tussentijds bij te stellen.

De leden van de PvdA-fractie vragen in welke mate de minister van mening is dat het streven naar doorlopende leerlijnen rechtvaardigt dat de verschillen tussen scholen worden beperkt. De ruimte die aan scholen is en wordt geboden betreft de wijze waarop deze scholen het onderwijskundige proces gestalte geven. Het gaat dus hier om de "hoe"-vraag en niet om de "wat"-vraag. De "wat"-vraag is bepaald door de eindtermen die per onderwijssoort zijn vastgesteld en waarop de centrale examens betrekking hebben. Die eindtermen in het voortgezet onderwijs sluiten in principe weer aan bij die in het vervolgonderwijs. Aan een betere afstemming tussen die eindtermen en de start in het vervolgonderwijs maar ook de pedagogisch-didactische aansluiting wordt door de scholen nu gewerkt. Hiermee kan een maatwerkoptie per leerling tot zijn recht komen en wordt de doorlopende leerlijn beter zichtbaar.

De leden van de PvdA-fractie vragen om een nadere toelichting op de plannen met betrekking tot de integratie van ICT en de bevordering van het aantal studenten in de bèta- en techniekvakken. Zijn dit plannen die de scholen mogen uitvoeren of zijn dit opdrachten die ook de minister betreffen? Indien dat laatste het geval is, vernemen de leden van de PvdA-fractie graag hoe dit tot uitdrukking komt. De integratie van ICT in het onderwijsleerproces is iets dat primair in de onderwijssituatie moet gebeuren. De rol van de minister hierbij is om een aantal basisvoorzieningen zeker te stellen gericht op het oplossen van de knelpunten die aan een bredere inzet van ICT in het onderwijsproces (primair en ondersteunend) nu nog in de weg staan. ICT moet de komende periode worden benut om de innovatie van het onderwijs mede vorm te geven. Het gaat dan om een adequate internetvoorziening, de vaardigheden van docenten en de het benutten en uitbouwen van de beschikbare expertise over de wijze waarop ICT de gewenste innovatie van het onderwijs stimuleren. Het doel is een optimaal gebruik van ICT door scholen en leerlingen.

Voor het bevorderen van het aantal afgestudeerden in de sector bèta/techniek is op 19 december het Deltaplan Bèta/techniek naar de Kamer verzonden. Daarin worden naast de ministeries van OCW, EZ en SCW nadrukkelijk als partners gezien de onderwijsinstellingen en de werkgevers.

De leden van de PvdA-fractie vragen of de versterking van de positie van ouders en leerlingen consequenties heeft voor de manier waarop medezeggenschap in de toekomst wettelijk wordt geregeld en de positie van het onderwijspersoneel in de medezeggenschapsraden. Voorts vragen zij of de minister haar visie nader kan toelichten. Ik kan de leden van deze fractie hierover het volgende melden. Bij meer ruimte hoort passende verantwoording, aan de overheid maar ook aan de directe omgeving, binnen en buiten de school. Zoals ik in mijn brief van 29 oktober jl. heb gezegd, hebben de leerlingen en de ouders als primaire stakeholders bij toenemende beleidsruimte van de school een toenemend belang dat de school hen goed informeert en betreft - vooraf over haar beleidsvoornemens en achteraf over de resultaten daarvan. Ook het onderwijspersoneel heeft uiteraard dit belang.

In de voortgangsrapportage deregulering en autonomievergroting van eind 2002 heb ik de Tweede Kamer bericht dat ik voor het voortgezet onderwijs voorstander ben van een twee-sporenmodel, waarbij scholen kunnen kiezen voor het regime van de Wet op de onderwijsnemingsraden met daaraan gepaarde gaande adequate medezeggenschap van ouders en leerlingen en dan wel voor het regime van de WMO. Dit is nog steeds mijn lijn voor de versterking van de medezeggenschap. De komende periode wil ik ook het gesprek aangaan over andere, parallelle mogelijkheden die de sector zelf ziet om de betrokkenheid van ouders te vergroten. Ik bericht u hier separaat over.

In mijn brief van 29 oktober jl. heb ik gezegd het terugdringen van voortijdig schoolverlaten een urgent onderwerp te vinden en dat ik daarom met de scholen in gesprek wil over het aandeel dat zij kunnen leveren aan het terugdringen van het voortijdig schoolverlaten, over oplossingsrichtingen, belemmeringen en *good practices*. De leden van de PvdA-fractie hebben een vraag gesteld over de *good practices*. Zij vragen op welke wijze de minister wil waarborgen dat een inventarisatie van *good practices* ertoe leidt dat er niet alleen een hoeveelheid papier wordt bedrukt, maar ook dat andere scholen deze *good practices* gaan overnemen.

De leden van de PvdA-fractie hebben gelijk als zij stellen dat er geen volledige garantie is dat alle scholen aangeboden *good practices* zullen overnemen. De meeste scholen zijn echter volledig doordrongen van het belang van het bestrijden en voorkomen van voortijdig schoolverlaten. Het gaat er dus om dit besef te behouden en waar nodig te versterken zodat de scholen zich blijven oriënteren op de mogelijkheden. In de tweede plaats wordt gestreefd naar een ruime diversiteit van *good practices*, waaruit de school kan putten – zo nodig met de vereiste aanpassingen ten behoeve van haar eigen unieke situatie. Scholen kunnen wat dat betreft desgewenst ook een beroep doen op het aanbod van de ondersteuningsinstanties om hen te helpen een *good practice* te implementeren.

De leden van de PvdA-fractie vragen naar de wijze waarop uitvoering wordt gegeven aan de motie Hamer c.s. op stuk 29200 VIII, nr. 46 over meer ruimte voor VMBO-scholen om maatwerk te bieden. Ik heb tijdens het algemeen overleg op 23 en 30 oktober gemeld dat scholen voor VMBO in staat zijn in verschillende vormen maatwerk te leveren. Dat kan via leerwerktrajecten en via de mbo-1 route in het VMBO. Daarnaast zijn er mogelijkheden door de combinatie van theorie en praktijk in de beroepsgerichte vakken of een integratie van bepaalde beroepsgerichte vakken met avo-vakken. Enkele scholen experimenteren inmiddels met deze laatste twee mogelijkheden. In september 2004 worden de uitkomsten aan de Kamer gemeld.

Voorts stelden de leden van de PvdA-fractie de vraag welke maatregelen de minister voor ogen staan teneinde formele belemmeringen voor de samenwerking tussen VMBO en MBO weg te nemen. Hierover kan ik de leden van deze fractie mededelen dat artikel 98 van de WVO zodanig wordt aangepast dat bij voortijdige overstap van leerlingen van VMBO naar MBO het “geld volgt leerling” principe kan worden toegepast.

Tot slot wil ik opmerken dat de leden van De Tweede Kamer de komende maanden regelmatig over het Koerstraject zullen worden geïnformeerd.

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

(Maria J.A. van der Hoeven)